

CULTURA BARCELONA -
1 desembre 2019 2.00 h

Art descolonitzador

- La Virreina ressegueix en una exposició deu anys de trajectòria artística de Daniela Ortiz a través d'una trentena del seus projectes de denúncia i combat

El menjador del Palau de la Virreina, amb el retrat del despòtic i les pintures de castes d'Ortiz J. LOSADA

MARIA PALAU - BARCELONA

Cada 12 d'octubre, l'artista peruana Daniela Ortiz (Cuzco, 1985) fa una acció "de venjança anticolonial". En els seus primers temps a Barcelona, on va arribar fa deu anys, va treballar en una boutique de dolços que li va proporcionar la idea per festejar un d'aquests dies de l'orgull criminal de la Hispanitat. Va agafar un dels productes estrella de l'establiment, un bombó de xocolata de Guanaja (Hondures) cobert amb làmines d'or, i se'l va cruspir amb ràbia i fruïció. Xocolata i or, els símbols de l'espoli colonial.

Però no és per això que la van acomiadar, sinó per haver dibuixat uns plànols dels interiors de la botiga. Una de les seves companyes de feina els va veure penjats al seu web i ho va xerrar als superiors. La van denunciar per posar en perill la seguretat del negoci. Però el judici no es va celebrar mai: els advocats li van recomanar que arribés a un acord (plegar) perquè la seva simple presència als tribunals només que li portaria problemes amb el permís de residència. I aquí, exactament aquí, és on l'artista volia arribar: a la indefensió de les persones migrants en totes les parcel·les de les seves vides. Ella en diu “violència legalitzada”.

A La Virreina Centre de la Imatge serà cada dia un anti-12 d'Octubre fins al pròxim 16 de febrer. L'exposició que hi presenta Ortiz (amb el títol *Esta tierra jamás será fértil por haber parido colonos*) n'és una, i de les grosses, de venjança anticolonial. Si més no contra qui va ser el primer propietari d'aquest palau barroc de la Rambla: Manuel d'Amat i de Junyent, marquès de Castellbell i virrei del Perú entre el 1761 i el 1776.

L'antic menjador de la mansió està presidit per un retrat seu, que supura tota la vanitat del personatge, però, mentre duri l'exposició, els fantasmes del seu sagnant llegat no el deixaran tranquil. Ortiz ha decorat tota l'estança amb unes petites teles inspirades en les conegudes com a pintures de castes, que el virrei va promoure amb entusiasme i en què es classificava les persones mestisses pel seu color de pell. Com més fosca, menys consideració social. La versió d'Ortiz inverteix aquesta perversa lògica, tot vinculant les gradacions de la blancor amb la intensitat del racisme. Amb el racisme d'ara i d'aquí en la seva modalitat institucional, inherent al sistema.

“Abans d’arribar a Europa, no m’ho imaginava. Europa té la capacitat de construir-se a si mateixa com un ens superior, fins i tot superior a no ser racista”, sosté l’artista. I per a aquells que ho llegeixin amb incredulitat, la trentena de projectes artístics que ha reunit a La Virreina ho desvelen amb tota la seva cruesa. Són treballs que ressegueixen la seva trajectòria artística de l’última dècada amb el mateix denominador comú de denúncia i de combat d’una realitat que desestabilitza les mentalitats estanques i benpensants.

Inclús les mentalitats dels qui es vanten de lluitar contra les injustícies. Aquesta va ser la sorpresa d’Ortiz quan va descobrir un festival d’art feminista en què totes les dones participants, més de 200, eren “espanyoles, blanques i de classe mitjana” i, com a tals, només abordaven els seus problemes “eurocèntrics”: “Per a cap d’elles no ho és que els seus fills, tot i néixer aquí, no tinguin dret a la nacionalitat.” Per Ortiz, que és mare soltera, sí que ho és.

La vulnerabilitat dels infants és la matèria de treball de diversos dels seus projectes, en què mostra en carn viva situacions com ara les que han de patir els menors no acompanyats –els estigmatitzats MENA–, sotmesos a inspeccions genitals per determinar-ne l’edat.

L’exposició, una confluència de múltiples mitjans artístics, pintura, fotografia, vídeo i humils objectes quotidians, ens posa davant d’un mirall al qual la majoria no mira per por a veure’s. Inclosa una societat, la catalana, que segueix venerant i emulant tics dels artífexs del seu propi passat colonial. “Ets peruana? Doncs per què no te’n vas a Perú a semblar aquesta merda que sembrés aquí?”, es va haver de sentir a dir Ortiz en una de les seves accions venjatives de cada 12 d’octubre davant del monument a Colom.

“El colonialisme perviu. I quan s’obre un procés descolonitzador com ara el de Bolívia s’avorta amb un cop d’estat”, rebla.